

56/1947
Fra

Den norske kirkes biskoper

Ap. 56/47

5-12-77.

November 1947.

102166

Til menighetsråd og prester.

Om noe av det som står i samband med rettsoppgjøret, er det til bispemøtet kommet en del henvendelser som vil helst kan besvare samlet, etter at vi også har søkt veiledning hos menn som kjenner lov og rett.

Bispemøtet utfalte i fjor at den største og egentlige folkeoppgaven venter oss etter at Retten har talt, det vil si når rettsoppgjøret er avsluttet. Dette tidspunktet nærmer seg. For hele folket gjelder det at plikten til med retten å stemple handlingen også inneholder plikten til, når dette er gjort, å gå mennesket i møte for å åpne gjenreisningens mulighet.

Blant skritt i denne retning pekte bispemøtet i fjor på muligheten av en tidligere løslatelse på prøve for dem som viste seg skikket for det. Presteforeninger og menighetsråd har uttalt tilslutning til dette, og vi fastholder tanken selv om dens mulige virkeliggjørelse nå vil komme noe sent.

I denne forbindelse peker vi på at det synes å mangle en lov om mer spesielle direktiver for hvordan de idømte straffer skal *fullbyrdes*. (Sammenlign bl. a. lov om fullbyrdelse av straff av 1887, dens kapittel 36.) For den som er dømt i rettsoppgjøret, vil det ofte trenges adgang til en særskilt og individuell behandling. Norsk rett kjenner fra før forskjellen mellom det man har kalt forbryternaturer og dem som i given situasjon har forgått seg ved å svikte samfunnet og sine plikter mot det. Om fullbyrdelsen av idømt tvangsarbeid heter det således i loven av 1903 at hvis ikke særlige grunner taler imot det, bør «en tvangsarbeider løslates så snart der finnes grunn til å anta at *øyemedet med innsettelsen er oppnådd*. Det samme, heter det videre, kan gjøres «når en tvangsarbeiders helbreds-, familie- eller ervervsforhold taler derfor, eller det av andre grunner finnes særlig ønskelig».

Et prinsipp av denne art må kunne gjøres gjeldende også hvor det gjelder idømt straff, så sant den enkeltes forhold og samfunnets tarv gjør det rimelig. Gikk en fram på denne måte overfor en ikke liten del av dem som er dømt, ville store meneskelige og viktige rettslige problemer bli løst. Rettshistorien har vist at rett aldri kan øves uten at det også blir vist det som i rettspråket heter billighet, det vil si menneskelige og rimelige hensyn. Det er nå tiden til at dette moment må få gjøre seg sterkere gjeldende i Norges rettsoppgjør.

En viktig oppgave under regulering av fullbyrdelsen av den idømte straff vil være å skaffe lovhjemmel for gjenervervelse av tapte rettigheter. Det utvalg som arbeidet med landssvikloven før proposisjonen ble satt fram, forutsatte at noe sånt måtte bli ordnet (se Ot. prp. nr. 92 s. 41). Det er fremdeles ikke skjedd. For tapte såkalte borgerlige rettigheter etter vanlig straffedom, har straffeloven særlige bestemmelser om adgang til det som kalles gjeninnsettelse i disse rettigheter. For dem som er blitt dømt etter landssvikloven, finnes der ingen slik vei. Den må snarest bli åpnet. Ellers vil rettsoppgjøret, tross all redelig vilje til virkelig å rense opp, ikke tillike kunne skape mulighet for de dømte til ny start og til en ny sjanse innenfor folkefellesskapets ramme. Skjer ikke dette, vil det mangle noe vesentlig i rettens fullbyrdelse, og vi vil være truet av alvorlige skader i folkelivet.

Det er fortsatt rettens vei vi skal gå. Bare at rett aldri er det siste og aldri det eneste. Et ord må her bli sagt om kritikken av rettsoppgjøret. Våken og ærlig kritikk er uunnværlig i et fritt rettssamfunn. At skader blir avdekket også ved enkeltmenns aktpågivenhet, er til det heles beste. For alle som tar saken alvorlig, og især for alle som i Rettens høyhet ser noe som hviler i Guds lov, må det kalle på sorg og på felles ansvarskjensle at vi ikke i alle deler har maktet å gjennomføre det overveldende rettsoppgjør slik som hensikten var. Men ingen kan her stille seg utenfor. Det har i den senere tid vist seg tendenser til en kritikk som uriktig overbetoner og generaliserer feilgrep og dermed kan virke til å rive ned respekten og tilliten til den gode vilje i vårt rettsvesen. Usaklig overdreven kritisk innstilling kan dessuten true med å framkalle en farlig reaksjon mot sunne tiltak i samsvar med billighet og menneskelighet.

Hver nordmann har nå sitt store ansvar for den rette løsning av det største etiske folkeproblem Norge har stått overfor. Hver på vår plass skal vi hjelpe til at menneskeskjebner kan bli forløst fra onde opplevelser og ført tilbake fra forvillet vei.

Vår kirkes menigheter og dens lemmer har Guds særskilte kall til denne oppgave, og vi ber om at den må lykkes.

Et avtrykk av dette brev sendes også til Justisdepartementet og til Stortingets justiskomiteé.
Prosten bes fordele avtrykk til menigheter og prester.